

LATVJU DAINAS

Ar Dainām mēs saprotam gan pašu tautasdziesmu tradīciju, gan Krišjāņa Barona veikumu, gan spilgtu latviskās identitātes simbolu.

TAUTAS TĒRPS

Latviešu tautastērps savā būtībā ir latviešu zemnieku, amatnieku, zvejnieku u.c. vienkāršo lauku ļaužu tradicionālais goda tērps, kādu valkāja galvenokārt 19. gadsimtā, apmēram līdz 1870. gadiem. Līdztekus goda tērpam bija arī darba apģērbs. Tā laika tērps tika piemērots gadalaikam un klimatiskajiem apstākļiem.

RUDZU MAIZE

Rudzu lauks divas nedēļas zied, divas briest, divas kalst – un tad plauja un Jēkabi klāt! Jēkabi, 25.jūlijs, ir senā jaunrudzu maizes diena, kad galdā jāceļ jaunās rudzu maizes kukulis, no kura gabaliņš visiem jāēd bijīgā klusumā.

DZIESMU TEIKŠANA VILCĒJU DAUDZBALSĪBĀ

Ar teicamajām dziesmām saistās īpaša, savdabīga vokālās mūzikas parādība, tā sauktā vilcēju daudz balsība, kad reizē ar četrpuses atkārtošanu tiek dziedāta viena gara, nepārtraukta skaņa – burdons.

LIELVĀRDES JOSTA

Lielvārdes josta kļuvusi par pamatu mūsdienu mītām par jostas ļoti seno izcelsmi, par tās ornamentā ielikto īpašo kosmisko kodu un aizsargspējām. Lielvārdes josta tautas apziņā dzīvo savu neatkarīgu - simbolizētu dzīvi, tās motīvi bieži tiek izmantoti mūsdienu kultūrvidē.

LATGALES PODNIECĪBA

Tautas podniecība Latvijas teritorijā ilgstošākā laika periodā izkopta galvenokārt divos Latvijas novados – Latgalē un Kurzemē, taču tikai Latgalē tā saglabājusies līdz mūsu dienām un veido vienu no spilgtākajām Latvijas tradicionālās kultūras zīmēm.

KOKLES UN KOKLĒŠANA

Tautas atmiņā ir uzskats, ka "kokles ir no Dieva". Jaunākos laikos kokles ir plaši lietots un zīmīgs tautas muzikālā mantojuma, arī dziedošās tautas gara simbols.

DZIESMU SVĒTKI

Dziesmu un deju svētki ir spēcīgākais, dzīvotspējīgākais, visaptverošākais Latvijas kultūras fenomens cauri laikiem. Šī tradīcija kļuvusi par tautas mākslas izcilu paraugu, dzimtās pārmantojot darba tikuma, svētku un tautas kopības sajūtas, dziedāšanas kā dvēseles dziedināšanas enerģētiku.

JĀŅI

Kad gada ritējumā diena ir visgarākā un nakts – visīsākā, latvieši svin Jāņus, pavadot visīsāko nakti nomodā pie ugunscura vai pundeles – kārts galā paceltas uguns. No gadskārtu svinībām Jāņi ir vispilnīgāk saglabājusies tradīciju un ieražu kopums, kas aptver gan svētku gaidīšanas, gatavošanās gan svinēšanas un atsvētes norises.

KAPU KOPŠANAS TRADĪCIJA

Vasarā, nedēļu nogalēs kapsētās notiek kapu svētki, kuros pulcējas mirušo radi, draugi un kaimiņi, kuru ikdienas dzīve rit dažādās Latvijas vietās vai pat ārpus Latvijas. Kapu svētku tradīcijai nav vairāk par simt gadiem, bet tā ir spēcīgi iesakņojusies un uztur spēkā cilvēku piederību vietējai kopienai.

LĪBIEŠU TRADICIONĀLĀ KULTŪRA

Kaut arī paražs ir daudz kopīga ar latviešiem, lībieši ir nevis baltu, bet gan somugru tauta, kuras valoda kopā ar igauņu, somu un citām mazākām valodām iekļauta Baltijas jūras somu valodu grupā. Dzīvojoši cieši kaimiņos latviešiem, lībieši atstājuši nozīmīgu ietekmi gan uz latviešu kultūru, gan valodu.

AINAVAS: PAVASARA ŪDEŅI, ZIEMA, PAVASARĪ (Vilhelms Purvītis)

mierīgos klajumus, pavasara ziedošos kokus vai rudens krāsainās lapotnes.

Gadsimtu mijā veidojās Purvīša tipiskā ainava: visbiežāk viņš gleznoja bērzu birzis, priežu audzes, sniega kupenas, ledus gabalus un vižņus gar upju krastiem, agra pavasara šķīdoni, strauji tekošus strautus vai pārplūdušu upju un ezeru

MAIJA DZIEDĀJUMI PIE KRUSTA UN MIRUŠO OFĪCIJS LATGALE UN AUGŠZEMĒ

Maijs Romas Katoļu baznīcas kalendārā ir Svētās Jaunavas Marijas mēnesis - tai tiek veltīti īpaši dievkalpojumi un lūgšanas. Mirušo ofīcijs visbiežāk tiek noturēts mājās, sēžu veidā. Latgales un Augšzemes lauku iedzīvotāju acīs tas ir kaut kas, kas pieder pie mājas dzīves.

LIEPĀJAS SV. ANNAS BAZNĪCAS ALTĀRA RETABLS (Nikolauss Sefrenss jaunākais)

Liepājas Sv. Annas baznīcas altāris ir Latvijas lielākais un mākslinieciski vērtīgākais baroka kokaaltārs. Tā nozīme pārsniedz Latvijas robežas, altāris pieder pie Baltijas reģiona izcilākajiem baroka mākslas pieminekļiem.

PELDĒTĀJI ZĒŅI (Johans Valters)

Mākslinieka lakoniskais, viegli abstrahējošais dabas redzējums ir pārvērtis ūdens, saules un jauna ķermeņa trīsvienību iedarbīgā gleznnieciskā vīzijā, kuras melodija iespiežas skatītāju sajūtu atmiņā, padarīdama šo studiju par vienu no daudzu paaudžu iemīļotākajiem LNMM eksponātiem.

SUITU KULTŪRTELPA

Suitu kultūras lielākā vērtība ir paši suiti – cilvēki, kas cauri gadsimtiem uzturējuši un saglabājuši savas tradīcijas. Vēsturiskie notikumi Latvijā nav bijuši saudzīgi arī pret suitiem un viņu kultūru.

PĒC DIEVKALPOJUMA (NO BAZNĪCAS) (Janis Rozentāls)

Glezas radīšanas laikā gan Rozentālam, gan latviešu sabiedrībai kopumā bija svarīgi apjaukt savu tautu kā daudzveidīgu veselumu. Mākslinieks šo uzdevumu īstenoja, attēlojot dzimtā Saldus baznīcēnu straumi, kuras plūdums lejup pa dievnama pagalma akmens kāpnēm izvērsās dinamiskā laikabiedru tipu galerijā.

ILUSTRĀCIJAS JĀŅA JAUNSUDRABIŅA "BALTAJAI GRĀMATAI" (Jānis Jaunsudrabiņš)

"Tik dziļu bērnu psihes izpratni, atveidotu kristalizētās, bērniem saprotamās formās, nav uzrādījis vēl neviens latviešu zīmētājs," 1925. gadā rakstīja mākslas vēsturnieks Jānis Dombrovskis, pasludinādam "Balto grāmatai" par bērnu literatūras ilustrēšanas augstāko sasniegumu Latvijā.

BĒĢĻI

(Jēkabs Kazaks)

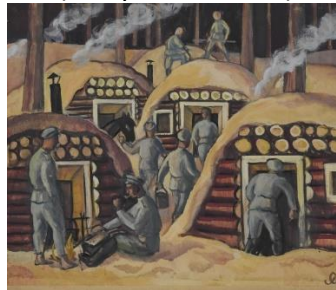

Dramatiski ekspresīvākais un monumentālākais latviešu bēgļu traģēdijas un tautas likteņgriežu atveidojums glezniecībā.

Jēkabs Kazaks (1895 – 1920) – gleznotājs, viens no latviešu klasiskā modernisma izveidotājiem, kura daiļrades centrālā tēma ir pirmā pasaules kara latviešu bēgļu traģiskais liktenis.

STRĒLNIEKU SĒRIJAS DARBI

(Jāzeps Grosvalds)

Plašākais un mākslinieciski augstvērtīgākais latviešu strēlnieku cīņu atainojums vizuālajā mākslā. Jāzeps Grosvalds (1891–1920) – klasiskā modernisma ievadītājs Latvijas mākslā un nācijai būtisku tēmu atveidotājs kara un politisko krīžu posmā.

SĒDOŠĀ MĀMIŅA

(Teodors Zaļkalns)

Pirmā pasaules kara laikā Petrogradā radītie vispārinātie bēgļu sievu tēli kļuva par iedarbīgiem dzimtenes un tautas likteņgaitu simboliem – reizē sargājošiem un sargājamiem.

BRĀĻU KAPU ANSAMBLIS un BRĪVĪBAS

PIEMINEKLIS (Kārlis Zāle)

Brāļu kapi savā plānojumā un tēlu emocionālajā iedarbīgumā veido monolītu ansambli, kurā apvienojas laikmeta aktuālākie tēlnieciskās formas risinājumi ar nacionālās kultūras pašapliecināšanās procesā radītu tēlu un simbolu sistēmu.

DARBNĪCAS "BALTARS" PORCELĀNS

"Baltars" – porcelāna un fajansa trauku apgleznošanas darbnīca, kuras ražojumi kļuva par izcilu klasiskā modernisma un Art Déco formveides īstenojumu šajā nozarē.

CILVĒKS, KAS IEIET ISTABĀ

(Niklāvs Strunke)

1927. gada glezna "Cilvēks, kas ieiet istabā" ir iespaidīgs sava laika māksliniecisko meklējumu auglis, kurā apvienojas tā laika latviešu avangarda māksliniekiem raksturīgais kubistiskās formas lietojums, vienkāršojot un ģeometrizējot reālas dabas, interjera, priekšmetu formas un apjomus, ar futūristu tieksmi plaknē ienest kustības sajūtu.

PIE AKAS (Ģederts Eliass)

20. gadsimta 30. gados mākslas dzīve Latvijā apzināti orientējās uz nacionālu mākslas skolu apliecinotām kvalitātēm, un pie tām piederēja arī lauku dzīvi tēlojoši sižeti. Tajā pašā laikā Latvijas ainava un lauku sēta ar tajā tapušo kultūras, morāles un sadzīves modeli pēc būtības bija labi pazīstams un neizsmejams iedvesmas avots kā māksliniekiem, tā literātiem un mūziķiem.

SĒRIJA "SARKANIE

SMIEKLI" (Kārlis Padegs)

1930. – 1931. gadā jaunais mākslinieks Kārlis Padegs (1911–1940) krievu rakstnieka Leonīda Andrejeva stāsta "Sarkanie smieklī" (1904) ierosmē radīja melnbaltu tušas zīmējumu ciklu, kas kāpināti izteiksmīgā formā, ar groteskas spēku atspoguļoja kara šausmas un bezjēdzību.

MĀKSLINIEKS UN MODELIS

(Boriss Bērziņš)

Latvijas Mākslas akadēmijas 1958. gada absolvents Boriss Bērziņš (1930–2002) latviešu mākslā ienāca Padomju Latvijas laikā, kad mākslā valdīja socreālisma doktrīna, kas pieprasīja figurālas gleznas ar izvērstiem sižetiem par tēmām, kuras ideoloģiskā vadība atzina par noderīgām. Šī darba originalitāte slēpjas tieši dažādo izteiksmes formu netipiskā apvienošanā.

CIKLS "RĪGAS PROLETĀRIEŠU RAJONI 19. GS. BEIGAS, 20. GS. SĀKUMS"

(Egons Spuris)

Egona Spura rokraksts balstīts realitātes skarbākā, uzspriegotā redzējumā. Tas tuvāks lielo amerikāņu fotomeistaru skatam, kuri tiešamībā tvēra zīmīgus, ietilpīgas dzīves sakarības izceļošus mirkļus. Lai arī Egons Spuris ir dažādu žanru darbu meistars, sirds

dziļumos viņš ir cilvēks, kurš vismīlāk fotografē sev tuvos Rīgas strādnieku rajonus, demokrātisko īres namu mūru ieskaustos pagalmus, kuru dzīvi pazīst un dzīvo pats.

ĀDOLFA ŠAPIRO JAUNATNES TEĀTRIS

Trīsdesmit gadus Latvijā darbojās režisors Ādolfs Šapiro (1939), kas te izveidoja netradicionālu, augsta līmeņa Jaunatnes teātri un radīja spilgtus konceptuālās režijas iestudējumus. Rīgā režisors strikti īstenoja mērķi radīt neviennozīmīgu, uz domājošu skatītāju orientētu teātri jaunatnei, kas aptvertu plašu dramaturģijas un teātra estētikas spektru.

Pētera Pētersona iestudētais Aleksandra Čaka "SPĒLĒ, SPĒLMANI" Jaunatnes teātrī

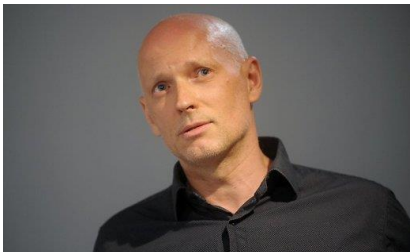
Pētera Pētersona uzvedums Jaunatnes teātrī "Spēlē, Spēlmani!" (1972), kuru režisors veidoja kopā ar scenogrāfu un kostīmu mākslinieku Ilmāru Blumbergu, komponistu Imantu Kalniņu, horeogrāfi Elgu Drulli, iemantoja ārkārtēju popularitāti: tas, mainoties izpildītāju paaudzēm, noturējās repertuārā vairāk nekā desmit gadus, cilvēki gāja to skatīties daudzas reizes, tas arī 21. gadsimtā tiek uzlūkots par spēles teātra etalonu Latvijā.

EDUARDA SMIĻĢA DAILES TEĀTRIS

Aktieru ansambli teātra vadītājs veido gan no dramatiskos kursus un Dailes teātra studijās izglītotiem aktieriem, gan no praktiskā darbā izaugušiem meistariem. E. Smiļģis teātra attīstības dominanti saista ar Šekspīra, Šillera un Raiņa dramaturģiju, ar literatūras klasiku.

ALVJA HERMAŅA JAUNĀIS RĪGAS TEĀTRIS

20. un 21. gadsimta mijā redzamākā personība latviešu teātrī ir režisors Alvis Hermanis (1965). Viņš ir ne vien radījis Latvijā vienīgo laboratorijas veida teātri – Jauno Rīgas teātri – ar oriģinālu estētisko programmu, bet arī vērtis to starptautiski pazīstamu.

Arnolda Liniņa iestudētais Henrika Ibsena "BRANDS" uzvedums Dailes Teātrī

1975. gadā Dailes teātra galvenais režisors Arnolds Liniņš kopā ar asistentu Kārli Auškāpu īstenoja vienu no profesionāli spīgtākajiem tā laika iestudējumiem latviešu teātrī – H. Ibsena dramatiskās poēmas "Brands" skatuvisko interpretāciju.

ALFRĒDA JAUNUŠANA VADĪTAIS NACIONĀLAIS TEĀTRIS

A. Jaunušans iestājas par psiholoģiski motivētu "caurspīdīgu" aktieri, tēla radītāju šim teātrim neraksturīgās spilgtas formas izrādēs. Režisoru saista "nepareizie" cilvēki, cēlonības izpēte, kā konceptuālu uzdevumu aktierim izvirzot jautājumu, kāpēc cilvēks nonāk liktenīgās dzīves krustcelēs. Režisora nodomi formas ziņā pārliecinošāk īstenojas, sākoties ilgstošai sadarbībai ar scenogrāfu Gunāru Zemgalu.

Alekša Mierlauka inscenētais Raiņa "UGUNS UN NAKTS" uzvedums Jaunajā Rīgas teātrī 1911. gadā

Tieši ar šo iestudējumu latviešu teātra vēsturē iezīmējās jauns laikmetīgās skatuves mākslas izpausmes veids, kurā nozīmīga loma bija režisoram un viņa spējai radīt vienotu skatuvisku kompozīciju.

OĻĢERTS KRODERS un viņa domu biedru teātris 20.gs. 60. gadu otrajā pusē un 70.gadu sākumā

1956. gadā atgriezies Latvijā, O. Kroders, bijušais izsūtītais, darbu teātrī Rīgā neatrod. Viņš raksta teātra recenzijas, kā stažieris skatās mēģinājumus pie Eduarda Smiļģa Dailes teātrī un strādā ar pašdarbniekiem Poligrāfiķu centrālajā klubā. Par viņa debiju profesionālajā mākslā kļūst veiksmīgs Jāņa Kalniņa operas "Uguni" iestudējums Liepājas teātrī (1959).

PĒTERIS PĒTERSONS un viņa dzejas teātris 20.gs. 60.-70.gadi

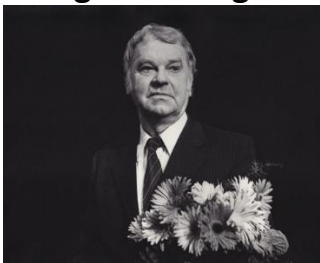
P. Pētersons regulāri lasīja jaunāko teorētisko literatūru par teātri; pārvarot aizliegumus un ierobežojumus, kas tika likti ceļā padomju intelīgences pārstāvjiem, izrāvās uz Rietumu teātriem, skatījās izrādes Krievijā. Izkopa savu aso un ironisko prātu, kļūdams par vienu no erudītākajiem Latvijas teātra māksliniekiem.

Aktieris ULDIS PŪCĪTIS

Ulda Pūciša aktierisko fenomenu raksturo absolūta, skarbi vīrišķīga skatuviskā pievilcība un patiesības izjūta, viegli ierosināms temperaments, artistiska formas un pašironiska humora izjūta, emocionālitate apvienojumā ar spēju iedarboties uz publiku hipnotiski enerģētiskā līmenī un izteikti analītiska, intelektuāli reflektējoša pieeja lomai, kas vienlīdz spilgti izpaudusies gan teātrī, gan kino.

ALEKSANDRS LEMBERGS un Latvijas balets 20.gs. 60.-80.gadi

Aleksandra Lemberga radošās darbības laiks iezīmējies ar daudziem vērienīgiem baletu iestudējumiem, Rīgas baleta atpazīstamību pasaulē, inovatīviem dejas formu meklējumiem baleta mākslā, jauno deju tautu individuālā stila izkopšanu, kā arī ārvalstu horeogrāfu piesaisti.

MĀRA ĶIMELE un viņas psihoanalītiskais teātris

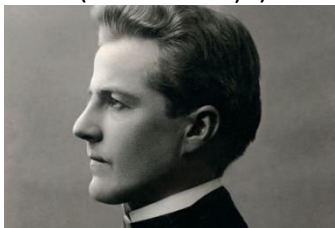
Māra Ķimele (1943) ir režisore un skatuves mākslas pedagoģe, kas moderni un radoši pārvalda reālpsiholoģiskā teātra valodu, spēj realizēt to gan dažādas ievirzes dramaturģijas interpretācijās, gan strādājot ar esošajiem un topošajiem aktieriem.

ROBERTA LIGERA vadītā " RĪGAS PANTOMĪMA" 20.gs. 60.gadu beigas - 70.gadi

"Rīgas Pantomīmas" ansambļa māksliniecisko darbību ir ietekmējušas izcilās pantomīmas mākslas zvaigznes Marsels Marso, Ladislavs Fialka, Henriks Tomaševskis un citi, tomēr tas spēja izveidot savu specifisku māksliniecisko valodu un izpausmes veidu, kļūstot par starptautiski pazīstamu vienību profesionāļu vidē.

MELANHOLISKAIS VALSIS simfoniskam orķestrim 1904 (Emīls Dārziņš)

"Melanholikajā valsī" apvienojas Dārziņam raksturīgais gara aristokrātisms un izteiksmes vienkāršība, sirsnība un jūtu patiesums, sadzīves mūzikas žanru paceļot smalkā mākslinieciskā līmenī. Komponista izjūta pasauli trāpīgi raksturo metafora "vasaras pusdienas saules dzejnieks".

Aktrise ANTRA LIEDSKALNIŅA

Aktrises dzīvē ir bijuši posmi, kad viņa jutusies attālināta no teātra, nevajadzīga. Bet... vienmēr atgriezusies uz skatuves sievišķīgā pievilcībā un meistarības spožumā. Arī savā pēdējā lielajā lomā – A. Mefra monodramā "Grēksūdzes laiks" (1998).

HELĒNAS TANGIJEVAS - BIRZNIECES radošais ieguldījums Latvijas baleta mākslas nozarēs

Helēnas Tangijevas-Birznieces radošais ieguldījums atrodams visās baleta mākslas jomās – latviešu oriģinālhoreogrāfiju veidošanā, jauno baleta mākslinieku audzināšanā, klasiskā baleta vērtību saglabāšanā un latviešu tautas dejas kultūrā. Tangijevas-Birznieces klasisko baletu inscenējumi izcēlās ar izsmalcinātu stila izjūtu un gaumi gan variācijās, gan duetos, gan arī kordebaleta dejās.

DIEVS, TAVA ZEME DEG - kantāte tenoram, baritonam, korim un ērģelēm 1943 (Lūcija Garūta)

Līdz pat 1982. gadam valdīja uzskats, ka kantātes pilnīgais variants ir neatgriezeniski zudis, jo padomju Latvijā skaņdarba ieraksti tika likvidēti. Tomēr komponists Longins Apkalns, izmantojot vairāku Vācijas radiofonu arhīvos atrasto muzikālo materiālu, kantāti rekonstruēja, lai 1982. gada 8. maijā Stokholmā jautu tai pirmoreiz izskanēt trimdā.

SIMFONIJAS

(Jānis Ivanovs)

Savu īpašo vietu Latvijas mūzikas vēsturē Jānis Ivanovs ieņēmis kā komponists ar izteiktu domāšanas vērību. Viņa radošā mantojuma lielums izpaužas ne tikai mākslinieciskajā aspektā, bet arī kvantitatīvi. Nevienam citam Latvijā nav izdevies sacerēt 21 simfoniju, būtībā veselu orķestra mūzikas arhipelāgu, kura pamatus vēl joprojām apskalo latviešu kompozīcijas skolai tik tuvās romantiskās lirozofijas straumes.

CETURTĀ SIMFONIJA

(Imants Kalniņš)

Jaunajos apstākļos (1997. gadā) tieši Ceturtās simfonijas oriģinālversija kļuva arī par vienu no retajām ASV publiski atskaņotajām latviešu simfonijām (pasauleslavenā igauņu diriģenta Nēmes Jervi vadībā to veica Detroitas simfoniskais orķestris).

JOHANS GOTFRĪDS MĪTELS

Komponists un taustiņinstrumentu spēles supervirtuozs Johans Gotfrīds Mītels (1728–1788) ir viens no spilgtākajiem pārstāvjiem vāciskajā mūzikas kultūrā, kas dominēja Latvijas teritorijā pirms nacionālās profesionālās mūzikas vides veidošanās 19. gadsimta otrajā pusē.

PŪT, VĒJIŅI - dziesma jauktam korim

(Jurjānu Andrejs)

Izcilā latviešu mūzikas darbinieka radošo nopelnu klāstā izceļama arī viņa paša folkloras vākumos laimīgi atrastās Daugavas laivinieku dziesmas "Pūt, vējiņi" apdares partitūra. Apdare veidota četrbalsīgam *a capella* jauktajam korim Si bemol mažorā, šķietami vienkāršā, astoņu taktu garā diatoniskās harmonizācijas daiļskanībā.

Opera UGUNŠ UN NAKTS

(Jānis Mediņš)

Mūzikas drāma "Uguns un nakts" jāva izpausties gan Jāņa Mediņa melodiķa talantam, gan arī viņa rakstura mērķtiecībai. Autors bija gatavs pārvarēt visas grūtības, lai topošo partitūru Pirmā pasaules kara gaitās vestu līdz Sibīrijas ilgstošajā šķērsojumā. Piepalīdzot ārstam Kārlim Ziediņam un strēlniekam Smalkajam, komponists un viņa sieva Olga pārmaiņus nesa smago manuskriptu, kurš pēc tam no Vladivostokas četros mēnešos tika atvests līdz Anglijai un galu galā – līdz pat ilgotajai Latvijai.

DZIESMAS (Raimonds Pauls)

Tieši dziesmas žanrs kļuvis par Raimonda Paula iecienītāko izteiksmes veidu – kopumā sacerēts vairāk nekā 800 dziesmu, kuras skan kā Dziesmu svētkos, tā mājas viesībās; to lielākā daļa ir ļoti mīļa un tuva latviešu tautai.

SOLO DZIESMAS

(Alfrēds Kalniņš)

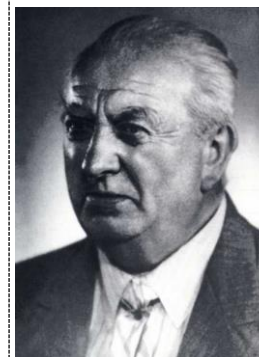

kaislīgi – tā, lai klausītājs neaizmirstu.

Alfrēda Kalniņa dziesmās melodijai nav dominējoša loma – psiholoģiski risināto domas plūdumu krāso visdažādākā spektra un stila harmonijas, kur var saklausīt radniecību gan ar Riharda Štrausa krāšņo izteiksmi, gan ar Kloda Debišī muzikālajām idejām. Kalniņa solodziesmas ir brīnišķīgs lauks dziedātāja iztēlei un vēlmei runāt trāpīgi, bez lieku jūtu uzslāņojuma, tomēr

JĀŅUVAKARS

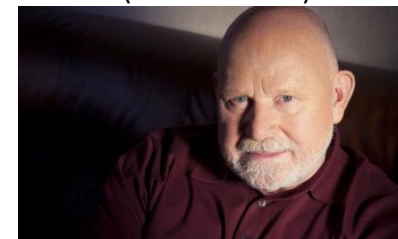
(Emilis Melngailis)

Pateicoties etniski precīzi uztvertajam dziesmas raksturam, staltajam pašapzinīgumam un refrēna 'līgo' varenajam izmantojumam, "Jāņuvakars" kļuvis par Dziesmu svētku un latviešu kordziedāšanas simbolu.

MUSICA DOLOROSA stīgu orķestrim 1983

(Pēteris Vasks)

"Musica dolorosa" ir tapusi īsu brīdi pēc skaņdarba, kura nosaukums – "Vēstījums" – turpmāk būs atslēgas intonācija ikvienam Pētera Vaska darbam, un īsu brīdi pirms Klavieru trio "Episodi e canto perpetuo", kura nosaukumā – "Epizodes un mūžīgais dziedājums" – ir iefrēts visu viņa turpmāko skaņdarbu dramaturģiskais modelis, toties krietnu brīdi pirms viņa mūziku kā vēstījumu no Latvijas un latviešu valodā iepazīna pasaule.

GAISMAS PILS - balāde jauktam korim 1899

(Jāzeps Vītols)

Jāzeps Vītols "Gaismas pils" (1899) ir vienlaikus latviešu klasiskās mūzikas rītausmas, paša Vītola kormūzikas un arī Dziesmu svētku simbols. "Gaismas pils" ir visvairāk dziedātā Dziesmu svētku dziesma lielā kopkora balsī. To nedziedāja tikai 1960., 1965. un 1977. gadā. Trijos svētkos

diriģēja pats Vītols.

DZEJA

(Uldis Bērziņš)

Bērziņa dzeja atgādina tekstu-audumu, blīvu, jēgām un asociācijām piesātinātu. Viņam tikpat kā nav "skaidru" un precīzi formulētu domu vai poētisku aforismu; īstenībā viņu tikpat kā nav iespējams citēt, jo no Bērziņa dzejas izrauts teksta fragments ne tikai izmaina jēgu, bet faktiski zaudē visu.

ZEMDEGAS (Regīna Ezera)

"Zemdegās" Autore (Ezeras paštēls, kuram tikai attāls sakars ar autore reālo personību un kurš iemītis vairākos Ezeras darbos) pēc infarkta kļūst rēgainā skulptūru dārzā, kur ierauga savu mazās pilsētiņas Mūrgales pazīnu tēlus. Autore aptver, ka šie cilvēki ir miruši, tāpat kā viņa; vēl vairāk – viņa atklāj, ka zina par šiem cilvēkiem visu, arī to, ka viņi ir netīšām nogalināti.

SMALKĀS KAITES

(Ēriks Ādamsons)

Ādamsona stāstu krājuma "Smalkās kaites" virsraksts zināmā mērā kļuva par visaptverošu metaforu, ko lietoja, runājot ne tikai par viņa stāstiem, bet arī par visas šīs paaudzes īsprozu. Smalkās kaites – tās ir mazliet skumji groteskas nobīdes personu psiholoģijā, arī kompleksi, uzmācīgas idejas, dīvainības, kas Ādamsona stāstos rada visneparastākās situācijas, kurās bieži jaušama modernismam raksturīgās absurds ironijas – vai ironiskā absurda – pieskaņa.

NOVELES un luga INDRĀNI

(Rūdolfs Blaumanis)

Blaumaņa vēstījums ir it kā vēsi objektivizēts: viņu interesē fakts, notikums un psiholoģiskās kolīzijas, kas ar to saistītas. Blaumaņa īsproza un dramaturģija apstiprina pašsaprotamu patiesību: arī provincē – un nebūt ne "augstākajā sabiedrībā" – vērpjas šekspīriskas kaislības, nepieciešams vien rakstnieks ar Šekspīra cienīgu talantu, lai tās ieraudzītu un aprakstītu.

BALTĀ GRĀMATA un AIJA

(Jānis Jaunsudrabiņš)

Triloģiju "Aija" veido trīs relatīvi patstāvīgi un stilistiski stipri atšķirīgi romāni: "Aija" (1911), "Atbalss" (1914) un "Ziema" (1925). Lasot šos trīs romānus, var labi izsekot gan Jaunsudrabiņa daiļrades, gan visa latviešu romāna žanra attīstībai.

GADU GREDZENI, DZELTU LAIKS, Triloģija

BILLE

(Vizma Belševica)

Triloģija "Bille" noslēdz 20. gadsimta bērniības atmiņu tēlojumu virkni latviešu literatūrā, gan turpinot, gan apvēršot to tradīciju, kuru aizsācis J. Jaunsudrabiņš ar "Baltās grāmatas" Mūsmājām, A. Brigadere ar Anneles stāstiem triloģijā "Dievs, daba, darbs" un E. Birznieks-Upītis ar Pastariņa stāstiem.

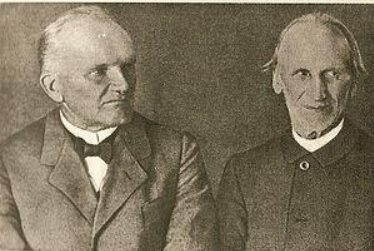
MANA PARADĪZE un MŪŽĪBAS SKARTIE

(Aleksandrs Čaks)

Čaka dzejā pilsētas dvēsele ieguva jaunu skanējumu. Trīsdesmitajos gados Čaka poētika mainījās – tapa aptuveni 5000 rindu plašs traģiski heroisks eps par latviešu strēlnieku cīņām Pirmā pasaules kara laikā "Mūžības skartie".

MĒRNIKU LAIKI (Reinis un Matīss Kaudzītes)

Svarīgākais, ko paveica brāļi Kaudzītes, – viņi precīzi iezīmēja latviešu prozai raksturīgās telpas aprises. "Mērnieku laikos" tas ir četrstūris, ko ierobežo zemnieka viensēta, krogs, muiža un baznīca. Atkarībā no apstākļiem figūra varēja mainīties: piemēram, vēlāk izzuda muiža; kādu no figūras elementiem varēja aizstāt cits – teiksim, skola vai tiesas nams, taču pats noslēgtās vides princips saglabājās tikpat kā nemainīgs. Lai kā pūlētos, daudzi vēlāko paaudžu prozisti netika laukā no "Mērnieku laikos" definētā krātiņa.

LATVIEŠU VALODAS VĀRDNĪCA

(Kārlis Mīlenbahs)

"Latviešu valodas vārdnīcas" 5 480 lappuses aptver ap 120 tūkstošiem vārdu. Katram vārdam, kas ievietots vārdnīcā, sniegts nozīmes tulkojums vācu valodā (reizēm pat nozīmju skaits sniedzas padsmītos), bagātīgi izmantoti frazeoloģijas piemēri, citēti tautasdziesmu, pasaku, sakāmvārdu, senāko rakstu un literatūras piemēri, kas ļauj ieraudzīt vārdus to kontekstā. Vārdnīcā saplūst gan latviešu tautasdziesmu leksika, gan leksika no E. Glikas Bībeles tulkojuma, gan vēlākajiem rakstiem.

PĒRĻU ZVEJNIEKS

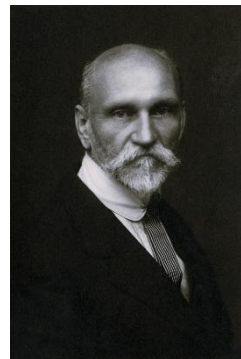
(Jānis Poruks)

Dailrades sākumposmā tapa daļēji autobiogrāfiskais garstāsts "Pērļu zvejnieks" (1895), kas ir nozīmīgākais Poruka darbs un kuru var uzskatīt arī par pirmo romantisma manifestu latviešu literatūrā. Līdz tam latviešu prozā nebija sastopams pasaules literatūrā plaši izplatītais ceļa motīvs: pirmo reizi tas parādījās "Pērļu zvejniekā", turklāt diezgan spilgtā formā – gan kā ceļojums telpā, tālu ārpus savas sētas robežām, – trūcīgā lauku rakstveža dēla Anša Vairoga ceļš uz Rīgu, bet pēc tam, tāpat kā Porukam, uz Drēzdeni studēt mūziku, gan arī kā ceļojums sava "es" meklējumos.

GALS UN SĀKUMS un UGUNIS UN NAKTS

(Rainis)

"Uguns un nakts" (1905) ir ievērojamākais simbolisma paraugs latviešu literatūrā. Rainis ļoti krasi nošķīra simbolu no alegorijas, atšķirībā no laikabiedriem uzskatīdams, ka simbols ir daudznozīmīgs, turklāt viens un tas pats simbols lugas ritumā vairākkārt spēj mainīt savas nozīmes.

ZIEMAS PASAKAS (Kārlis Skalbe)

Skalbes pasaku poētiskā pasaule atklājas lēnam un uzmanīgam lasītājam, kas ļauj autora pasaules vērojumiem un valodai, tās ritmam un plūdumam. Reti kurš no latviešu rakstniekiem spējis izjust latviešu valodas garšu un iespējas. Bērniem bieži vien Kārļa Skalbes pasakas šķiet pārāk skumjas, taču pasakas nav rakstītas bērniem. Tās mēģina palīdzēt pieaugušajiem saglabāt bērna pasaules uztveri un spēju just līdzī.

SI MINORS (Ojārs Vācietis)

Ojāra Vācieša dzeja ir piecdesmito līdz astoņdesmito gadu poētiskā procesa projekcija, un grūti pateikt, ciklā Vācietis uztvēra un realizēja laika diktētas nepieciešamības, ciklā – pats veidoja šo procesu, iespaidodams un virzīdams gluži vai visus šā laikposma dzejniekus. Ne velti viņš rakstīja: "Es neizgudroju dzeju. Dzeja ir izgudrojusi mani."

ES IEEJU SEVĪ, TAUREŅU UZBRUKUMS un EPIFĀNIJAS I un II (Imants Ziedonis)

Krājuma "Es ieeju sevī" (1968) virsraksts precīzi raksturo pārmaiņas, kādas sešdesmito gadu nogalē norisā visā latviešu dzejā – no progresā un ātruma apdzejošanas uz "ieiešanu sevī". "Epifāniju" trīs grāmatās (1971, 1974, 1994) apkopoti savdabīgi starpžanru teksti, kas atgādina gan esejas, gan dzejoļus prozā vai liriskas miniatūras, gan ironiskas vai groteskas līdzības.

LATVIEŠU VIENSĒTA UN TĀS ELEMENTI 16.-21. gs.

Par spīti vienādojošajiem procesiem, Latvijas lauku ainavu joprojām raksturo vēsturiskais latviešu mājokļa modelis – viensēta. Visbiežāk tā ir koku ieskauda ēku grupa lauka vidū ar raksturīgajiem divslīpju jumtiem un lakonisku formu. Liela daļa ēku gadu gaitā ir pārveidotas, taču kā funkcionējoša atmiņa par latviešu dzīvi pagājušajos gadsimtos ir saglabāties viensētas princips.

VECRĪGAS SILUETS

Rīgas vēsturiskais centrs ir Pasaules kultūras mantojuma vieta un Rīgas siluets – Eiropas kultūras zīmes vieta. Vecpilsētas ainava ir tapusi dažādos laikmetos un stilistiskās izpausmēs; jo īpaši skaists ir tās siluets, kas veidojies kopš 13. gadsimta. Sākotnēji baznīcu torņiem bija gotiskas formas, kuras vēlāk nomainīja baroks. Torņu smailēs novietotie metālā kaltie gaiļi vienlaikus kalpo par vējrādītājiem.

RUNDĀLES PILS

Rundāles pils ansamblis ir viens no nedaudzajiem Versaļas prototipa iemiesošanas piemēriem reģionā ap Baltijas jūru, pats spilgtākais feodālas rezidences piemērs visā Baltijā. Atšķirībā no daudzām Eiropas pilīm, tā saglabājusi savu 18. gadsimta arhitektūras viengabalainību, to nav skārušas vēlākā laika pārbūves un modernizācijas. Pils joprojām atrodas savā sākotnējā vidē – neskartā Zemgales lauku ainavā.

KRISTOFS HÄBERLANDS

Rīgas pilsētas būvmeistars Kristofs Häberlands (1750–1803) ir vienīgais Latvijas arhitekts vēsturisko stilu periodā, kas spējis pacelties pāri cunftes tradīcijām un uztvert būvniecību kā mākslinieciski konceptuālu uzdevumu. Viņš sāka radīt jauno, moderno Rīgu, atbilstoši Apgaismības laikmeta tieksmēm likvidējot

viduslaiku paliekas pilsētas vidē.

REINHOLDS ŠMĒLINGS

Rīgas pilsētas būvvēsturē 19. gadsimta beigas un 20. gadsimta sākums ir līdz tam nepieredzēta uzplaukuma laiks – pilsēta šajā laikā iegūst to telpisko veidolu, kas raksturīgs Baltijas metropolei. Tieši šī perioda būvju kopums bija pamatvērtība Rīgas centra ievērojamas daļas (435 ha) iekļaušanā Pasaules kultūras mantojuma sarakstā 1997. gadā. Reinholds Šmēlings (1840 – 1917) atbildīgajā Rīgas pilsētas arhitekta amatā strādāja 36 gadus – no 1879. līdz 1915. gadam.

ATA ĶENIŅA ĢIMNĀZIJA RĪGĀ, TĒRBATAS IELĀ 15/17

Ēka ir viena no pirmajām nacionālā romantisma celtnēm Rīgā. Tai ir izteiksmīgs siluets un dažādos būvmateriālos un apdares variantos veidota fasāde, pie kam šūnakmens fasādes apdarei pēc pasūtītāja ieceres īpaši savākts no Staburaga atlūzām.

KOKA ĒKU KOLEKCIJA RĪGĀ (Ķīpsala, Kalnciema iela un Mūrnieku iela)

Rīgas aizsargātajā vēsturiskajā centrā no aptuveni 5000 celtnēm 10% ir koka mājas. Tā kā Rīga vienmēr ir bijusi starptautiska osta un Baltijas metropole, koka arhitektūrā savijas latviešu, vācu, krievu, zviedru un poļu amatniecības ietekme, kas devusi stilu daudzveidību un neparasti augstu detaļu kultūru.

DZINTARU KONCERTZĀLE

Dzintaru komplekss, kas ietver elegantu trīsdesmito gadu neoelektisma stila koncertzāli un akustiski izcilu sešdesmito gadu vasaras segto koncertdārzu, turpina attīstīties atbilstoši mūsdienu kultūras dzīves prasībām. Realizējot arhitektu Mārtiņa Jaunromāna (1977) un Māras Ābeles (1977) ieceres, sezonas koncertu vieta kļūs par Jūrmalas kultūras dzīves epicentru visa gada garumā.

SALASPILS MEMORIĀLS

Salaspils memoriāls ir atklāts 1967.gadā - vietā, kur Otrā pasaules kara laikā (1941-1944) atradās nacistiskā koncentrācijas nometne. Tajā iznīcināti vairāk nekā 50000 cilvēku no visas Eiropas. Piemiņas vieta ir viens no lielākajiem šāda veida objektiem pasaulē, tā kopējā platība ir 25 ha. Memoriāla kompozīciju veido ieejas siena, svinīgo pasākumu laukums un loka ceļš, gar kuru rindojas betonā veidotās koncentrācijas nometnes baraku vietu zīmes. Plašajā laukā izvietotas monumentālās betona skulptūras.

DAILES TEĀTRIS

Dailes dibinātājs un galvenais režisors līdz 1965. gadam bija Eduards Smiļģis; sadarbībā ar viņu arhitekta Marta Staņa (1913–1972), uzvarēdama projektu konkursā, 1959. gadā radīja ēku Brīvības ielā 75, kas ir spilgts sešdesmito gadu internacionālā funkcionālisma arhitektūras paraugs Latvijā.

ANDRIS KRONBERGS

Viens no nozīmīgākajiem A. Kronberga veikumiem saistāms ar Latvijas reprezentāciju. Kopā ar kolēģiem arhitekts ir bijis autors starptautiskās lidostas "Rīga" rekonstrukcijas un paplašināšanas projektam (1999–2008) un elegantajai Latvijas Bankas naudas krātuves jaunbūvei Pārdaugavā (1994–2001). Abas ēkas ir kā mūsdienu Rīgas vārti, tā ir pirmā ziņa par vides un būvniecības kultūru Latvijā.

GUNARS BIRKERTS

Gunārs Birkerts ir visu laiku ražīgākais un ievērojamākais latviešu arhitekts, pēc kura projektiem uzceltas neskaitāmas publiskās būves – universitāšu ēkas, bibliotēkas, muzeji. Šie projekti lielākoties tapuši ASV, kur arhitekts pavadījis savas dzīves un darba nozīmīgākos gadus. Latvijā G. Birkerta nozīmīgākais veikums ir Latvijas Nacionālā bibliotēka.

ETNOGRĀFISKAIS SĒDEKLIS – STULPIŅŠ

Viens vai daži krēsli agrāko laiku vienkāršajos interjeros bija īpaša goda un rituālu mēbele, bet ikdienā sēdēšanai un darbu darīšanai izmantoja daudzkārt vienkāršākus lielus un mazus soliņus. Arī mūsdienās līdzās dažādām funkcijām paredzētiem krēsliem pilsētas un lauku mājokļos atrodami ķebļiši ar divām, trim vai četrām kājām, uz kuriem apsēžas, lai darītu vienkāršus darbus.

RĪGAS PILS SŪTŅU AKREDITĀCIJAS ZĀLES INTERJERS

Ar Sūtnu akreditācijas zāles projektu – savu pirmo lielo interjera ansambli, kurā ietilpa gan mēbeles, gan tekstilijas, gan sienu gleznojumi, – Ansis Cīrulis pieteica jaunās valsts oficiālās estētiskās idejas. Cīruļa mākslinieciskie principi bija piemēroti valsts noskaņojumam arī pēc politiskā apvērsuma Latvijā: 30. gadu vidū viņš kļuva par "latviskā stila" tribūnu un žurnālu popularizētu, atdarināšanas cienīgu paraugu, Latvijas ekspozīciju varoni lielajās starptautiskajās izstādēs.

Ar Sūtnu akreditācijas zāles projektu – savu pirmo lielo interjera ansambli, kurā ietilpa gan mēbeles, gan tekstilijas, gan sienu gleznojumi, – Ansis Cīrulis pieteica jaunās valsts oficiālās estētiskās idejas.

Cīruļa mākslinieciskie principi bija piemēroti valsts noskaņojumam arī pēc politiskā apvērsuma Latvijā: 30. gadu vidū viņš kļuva par "latviskā stila" tribūnu un žurnālu popularizētu, atdarināšanas cienīgu paraugu, Latvijas ekspozīciju varoni lielajās starptautiskajās izstādēs.

FOTOAPARĀTS MINOX

1937. gadā Valsts elektrotehniskajā fabrikā(VEF) tapa pasaulē mazākā fotokamera. Pasaules tehnikas vēsturē tā iegājusi ne tikai kā mazākā, bet arī kā pilnīgi jaunas modifikācijas fotokamera ar vairāku principiāli jaunu tehnoloģisku ideju īstenojumu. Kamera ar izcilu dizainu, kas, iespējams, noteica turpmāko gadu desmitu rūpniecisko dizainu vispār. "Minox" kameras izmēri ir 17 x 27 x 80 mm, svars 125 g. Ar "Minox" filmu var izdarīt 50 fotouzņēmumus.

MOPĒDS "RĪGA 12"

Kopā ar rūpnīcas “Sarkanā Zvaigzne” komandu 1971. gadā Gunārs Glūdiņš radīja pirmos eksperimentālos mikrorollerus un minimopēdus, kuri tolaik bija jaunums ne tikai Padomju Savienībā, bet visās sociālisma bloka zemēs.

LATVIJAS PLAKĀTI 20. gs. 70.-80. gadi

1960., 70. gadu mijā Latvijas kultūrā ienāca spēcīga jauno mākslinieku paaudze, kura plakātu mākslā saskatīja iespēju sevi izteikt daudz enerģiskāk, neparastāk un brīvāk. Latviešu plakātisti savas kompozīcijas izstādēm veidoja kā nobeigtus darbus – gleznas vai grafikas, to mākslinieciskajā struktūrā iekļaujot arī tekstu. Līdz ar to, neatkarīgi no darba tālākā likteņa, plakāts tapa kā pilnvērtīgs mākslas darbs, kura "pasūtītājs" bija pats autors. Tā

Latvijā plakātu māksla sevi "kultivēja" tādos kā siltumnīcas apstākļos – pašmāju un ārzemju izstāžu zālēs un konkursu skatēs.

LATVIJAS NAUDA

Latvijas valsts nacionālā valūta – lati un santīmi – pie mums tika ieviesta ar 1922. gada 3. augusta lēmumu. 2014. gadā Latvija pievienojās Eirozonai.

LĀČPLĒSIS

Pirmais vēra nemamais nacionālās kinematogrāfijas sasniegums, savam laikam novatorisks vērienīga inscenējuma un vēsturiska dokumenta apvienojums. "Lāčplēsis" tika iecerēts kā filma, kas veltīta Latvijas neatkarības desmitgadei. Filmas pirmizrāde notika 1930. gada 3. martā un kļuva par nozīmīgu notikumu Latvijas kultūras dzīvē.

BALTIE ZVANI

Tieši šajā īsfilmā autori atrada to stilistiku, to poētisko nosacītību, ko vēlāk Rīgas dokumentālā kino meistari plaši izmantoja, lai savās filmās pēc iespējas vairāk izvairītos no obligātajām ideoloģiskajām nodedām un padomiskās patiesības sludināšanas.

PURVA BRIDĒJS

Leonīda Leimaņa kaislīgā improvizācija par Blaumaņa tēmu ar kinematogrāfiskiem līdzekļiem kļiedē mītu par latviešu bālasinību. Izcils aktieru duets. Filma kļuva par lokālu iemeslu pasaulē tolaik aktivizētajai diskusijai par atļaušanās robežām ekranizācijās.

ELPOJIET DZIĻI... (ČETRI BALTI KREKLI)

Fakts, ka šī filma Latvijas kultūrvēsturē eksistē ar diviem nosaukumiem — gan ar "Elpojiet dziļi", gan "Četri balti krekli" (tā to labprātāk dēvē paši filmas veidotāji) — savā veidā atspoguļo tās sarežģīto likteni. Tapusi jau 1967. gadā, filma skatītājiem tika parādīta tikai 1986. gadā. Tās režisors Rolands Kalniņš ir viena no Latvijas kino talantīgākajām personībām, kuram vairāk nekā jebkuram citam kino darbiniekam ir nācies izjust padomju ideoloģijas mašīnērijas un cenzūras represijas.

ĀBOLS UPĒ

Neparasts gadījums Latvijas kino vēsturē — dokumentālā vidē uzņemta spēlfilma, iespējami maz iejaucoties īstās dzīves norisēs, vairumā gadījumu tās tikai provocējot, ne inscenējot. Rezultātā — patiesa un nevainīgi tīra laikmeta skice, kas nevis atdarinājusi, bet patstāvīgu meklējumu ceļā nonākusi sava laika pasaules kino avangardā.

LIMUZĪNS JĀŅU NAKTS KRĀSĀ

Rets tīra žanra paraugs Latvijas kinomākslā — tautiska komēdija šī vārda vislabākajā nozīmē, perfekta stila izjūtas rāmjos ieturēta, ļaujot aktieriem izpausties neierastos ampuļā. Jāņa Streiča humora smalkākā izpausme — smiekli bez ļaunuma.

NĀVES ĒNĀ

Askētiskiem līdzekļiem panākts maksimāls efekts, lakoniskas un tāpēc ārkārtīgi iedarbīgas psiholoģiskas drāmas fenomens. Izcils paraugs radošai, nevis burtiskai literatūras klasikas interpretācijai.

VECĀKS PAR DESMIT MINŪTĒM

Viena no hrestomātiskajām Latvijas dokumentālā kino režijas izcilības — režisora Herca Franka — filmām. Lakoniska, jēdzieniski ietilpīga, 10 minūšu garumā fiksēta izjūta un emociju gamma, kas spoguļojas maza puisēna sejā. Kamera tieši kā spoguļi veras bērna sejā, tikai pāris reižu aizslidīnot savu skatienu citur.

VAI VIEGLI BŪT JAUNAM?

Viena no populārākajām latviešu dokumentālajām filmām — spilgta publicistikas un arī latviešu dokumentālā poētiskā kino tradīciju simbioze. Filmu veidojusi izcila personība — režisors, arī operators (taču ne šīs filmas) Juris Podnieks (1950—1992) — latviešu dokumentālā kino 1980. gadu spilgtākā personība, guvis arī starptautisku atpazīstamību.

CEPLIS

Spilgta raksturu un latviešu mentalitātes studija, talantīgs un izteiksmes līdzekļu izvēlē suverēns Pāvila Roziša 1928. gadā tapušā romāna "Ceplis" inscenējums — tāda ir Rolanda Kalniņa režisētā filma, kas droši uzskatāma par vienu no Latvijas kino vēstures pamatakmēņiem.

VANADZIŅŠ

Arnoldu Burovu (1915—2006) pieņemts dēvēt par latviešu animācijas tēvu. Tieši viņš aizsāka animācijas tradīcijas Latvijā, 1964. gadā ierosinot Rīgas kinostudijā dibināt leļļu filmu uzņemšanas grupu. Šīs filmas darbība un emocionālais piesātinājums centrējas ap trim galvenajiem varoņiem — mazo puiku Vanadziņu, viņa rotaļbiedru kaķēnu un zvejnieku vīru — tēvu.

ŠĶĒRSIELA

Viena no titulētākajām filmām Latvijas kino vēsturē — pilnmetrāžas dokumentālā filma "Šķērsiela" ir saņēmusi ne tikai lokālu atzinību ("Lielais Kristaps"), bet arī Eiropas labākās dokumentālās filmas balvu, kuru piešķir Eiropas Kinoakadēmija, un arī citus starptautiskus apbalvojumus.